

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 29 mars 1938 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning av väckta motioner angående hos hushållningssällskapen anställda vandringsrättares avgångs- och pensionsålder.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 121 av herr *Gabrielsson* jämte fyra av kammarens övriga ledamöter samt den andra inom andra kammaren under nr 192 av herr *Sandberg* jämte två av kammarens övriga ledamöter, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att samtliga hos hushållningssällskapen anställda vandringsrättare, vilka åtnjuta statsbidrag till sin avlöning, skola äga rätt att kvarstå i sin tjänst till uppnådda 60 år samt därefter få åtnjuta den pension som för dem är eller varder bestämd.»

I en inom andra kammaren av herr *Johansson* i Tväråselet jämte två av kammarens övriga ledamöter väckt motion nr 277 har vidare hemställts, »att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om utredning angående åtgärder för sänkande av pensionsåldern för hushållningssällskapens vandringsrättare främst inom övre Norrland från 65 till 60 år samt därefter till riksdagen avgiva förslag som av utredningen kan föranledas.»

I fråga om motiveringen för de i omförmälda motioner framställda förslagen får utskottet hänvisa till motionerna.

Över föreliggande motioner har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande från statskontoret, som hört statens pensionsanstalt.

Statens pensionsanstalt har anfört följande:

»För närvarande utgå statsbidrag till avlöning av 87 vandringsrättare hos 26 hushållningssällskap. Antalet med pensionsrätt i statens pensionsanstalt förenade vandringsrättarbefattningar utgör 85, fördelade på 24 hushållningssällskap (samtliga utom hushållningssällskapen i Blekinge och Malmöhus län). I fråga om befattningarna (58 st.) hos 17 av sällskapen gäller enligt de vid reglering av befattningarna fastställda villkoren, att befattningshavaren är, utan angiven åldersgräns, underkastad skyldighet att avgå från tjänsten före pensionsåldern. För de 15 hos Västerbottens läns hushållningssällskap anställda vandringsrättarna är föreskrivet, att de äro skyldiga att avgå vid 55 års ålder. Beträffande 12 vandringsrättare hos 6 hushållningssällskap är avgångsskyldighet före pensionsåldern ej föreskriven i regleringsvillkoren.

Bihang till riksdagens protokoll 1938. 8 saml. Nr 28.

För de till pensionsanstalten anslutna vandringsrättarna, vilka äro inordnade under kap. VII i anstaltens reglemente, har tjänstepensionsunderlaget efter reglering fastställts till 1 330 kronor. Det för hel tjänstepension erforderliga antalet tjänstår är enligt § 73 bestämt till 33.

Den normala pensionsåldern är jämlikt § 72 65 år. På framställning av huvudmannen kan dock enligt samma paragraf vid reglering av tjänst bestämmas en pensionsålder av 62 år, där tjänstgöringens art prövas vara sådan, att den gör dylik nedsättning av pensionsåldern synnerligen önskvärd. Av förarbetena till stadgandena i kap. VII (prop. nr 382/1920 med bilaga, innefattande utredning och förslag av särskilda sakkunniga rörande pensionering av befattningshavare hos hushållningssällskap m. fl.) framgår, att beredandet av möjlighet till nedsättning av pensionsåldern föranletts av behovet av en något lägre pensionsålder än 65 år för bland andra de befattningshavare hos hushållningssällskapen, vilka, såsom vandringsrättarna, för en stor del av sin tjänstgöring måste vistas ute på resor.

Hos pensionsanstalten hava 7 hushållningssällskap (däribland dock ej Västerbottens läns) under åren 1922 och 1923 gjort framställning om nedsättning av pensionsåldern till 62 år för hos dem anställda vandringsrättare. Pensionsanstalten har emellertid i nämnda fall icke funnit skäl medgiva den begärda nedsättningen. Med hänsyn till bland annat vad i bilagorna till förevarande motioner anförts finner anstalten det dock icke uteslutet, att behov av sådan nedsättning kan antagas föreligga, närmast i fråga om vandringsrättarna i de nordliga delarna av landet. I fall, där sagda behov vitsordas av lantbruksstyrelsen, vilken har att godkänna reglering av vandringsrättarbefattningarna, lär också pensionsanstalten kunna antagas komma att finna sig oförhindrad att med stöd av § 72 efter framställning av vederbörande huvudman bestämma pensionsåldern för vandringsrättare till 62 år.

I syfte att för befattningshavare, som icke längre besitter erforderlig kroppslig och andlig vigör, bereda möjlighet till avgång med pension före pensionsåldern har i § 75 stadgats, att rätt till genast börjande pension inträder, förutom i de fall (avgång efter uppnådd pensionsålder eller med rätt till invalid- eller sjukpension), som omförmålas i § 19, även om befattningshavaren, efter att hava uppnått en ålder, som med högst 5 år understiger pensionsåldern, i följd av försvagad hälsa eller minskad arbetsförmåga frivilligt avgår eller av huvudmannen uppsäges.

För det fall, att skyldighet att avgå ur tjänst före uppnådd pensionsålder stadgats i de för tjänsten vid dess reglering fastställda villkoren, gäller enligt § 77, att till grund för beräkning av uppskjuten tjänstepensions belopp skola läggas ej endast för befattningshavaren utan jämväl på huvudmannen och staten belöpande avgifter. Föreskriften härom synes hava tillkommit uteslutande med hänsyn till vandringsrättarna. Beträffande dessa framhålls i förenämnda sakkunnigutredning, att de, åtminstone i vissa fall, vore skyldiga att avgå vid betydligt lägre ålder än pensionsåldern och att det ej låte sig göra att sätta pensionsåldern lika låg som avgångsåldern, varför det kunde synas riktigast att utesluta dem från pensionsrätt. De sakkunniga funno sig emellertid böra medtaga dem för att bereda dem möjlighet till uppskjuten pension, vilken rimligen borde beräknas på grundval av hela försäkringsavgiften.

Redan nu kan vandringsrättare, på grund av bestämmelsen i § 75, vid minskad arbetsförmåga avgå vid 60 års ålder med rätt till genast börjande

tjänstepension. Under förutsättning bland annat, att anställningsåldern är 30 år, blir pensionen därvid 785 kronor, vartill kommer dyrtidstillägg samt, i fråga om så kallad oreglerad pension, pensionsförhöjning. Efter utnyttjande av förberörda möjlighet att vinna nedsättning av pensionsåldern till 62 år skulle motsvarande pension utgöra 1 022 kronor jämte pensionsförhöjning och dyrtidstillägg.

I betraktande av bland annat nyssnämnda pensioneringsmöjlighet finner pensionsanstalten icke den i motionerna föreslagna sänkningen av pensionsåldern till 60 år tillräckligt motiverad. Enligt pensionsanstaltens mening äro vandringsrättarna, vilkas befattningar åtminstone tidigare ansetts vara av övergångsnatur och bäst lämpa sig för relativt unga män, skäligen tillgodosedda i pensionshänseende genom nu gällande pensionsbestämmelser, vid vilkas utformande särskild hänsyn tagits till dessa befattningshavares säregna anställningsförhållanden. Överhuvudtaget bör enligt pensionsanstaltens mening en sänkning av pensionsåldern, utöver vad pensionsreglementet medgiver, och därav betingad omprövning av pensionsavgifterna m. m. icke ifrågasättas för en enstaka grupp befattningshavare av så ringa omfattning som den vandringsrättarna bilda. Befinnes sådan sänkning böra övervägas, bör detta ske endast i samband med en mera omfattande översyn av bestämmelserna rörande pensionsåldrarna. I varje fall synes ändring på sätt i motionerna föreslagits av de för vandringsrättarna gällande pensionsbestämmelserna icke böra vidtagas, så länge nu rådande anställningsförhållanden bestå.

Huruvida vandringsrättarna, såsom i motionerna nr:is 121 och 192 föreslagits, böra beredas rätt att kvarstå i tjänst till uppnådda 60 år, undandraget sig pensionsanstaltens bedömande.

I detta sammanhang vill pensionsanstalten erinra om, att anstalten i underdånigt utlåtande den 19 oktober 1935 rörande den till motionen nr 121 såsom bilaga 1 i avskrift fogade framställningen från Västerbottens läns hushållningssällskap förklarar sig icke kunna tillstyrka, att frågan om pensionsåldern för befattningshavare hos hushållningssällskap då upptoges till fristående omprövning.»

Statskontoret har uttalat, att ämbetsverket anslöte sig till vad pensionsanstalten i sitt ovan återgivna yttrande anfört beträffande de i förevarande motioner berörda spörsmålen, samt att ämbetsverket fördenskill ansåge, att motionerna icke borde föranleda någon riksdagens åtgärd.

I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna finner utskottet icke tillräckliga skäl vara anförda för att en sänkning av vandringsrättarnas pensionsålder från 65 år till 60 år nu kommer till stånd. Såsom statens pensionsanstalt framhållit, möjliggöra gällande bestämmelser, att pensionsåldern på framställning av huvudmannen bestämmes till 62 år, därest tjänstgöringens art prövas vara sådan, att den gör dylik nedsättning av pensionsåldern synnerligen önskvärd. Därtill kommer, att — såsom pensionsanstalten jämväl framhållit — en sänkning av pensionsåldern, utöver vad pensionsreglementet medgiver, icke bör genomföras för en enstaka grupp av befattningshavare av så ringa omfattning som den vandringsrättarna bilda. Utskottet delar anstaltens uppfattning därom, att frågan om en dylik sänk-

Utskottet.

ning icke bör behandlas fristående utan upptagas till omprövning endast i samband med en mera omfattande översyn av pensionsåldrarna för de till statens pensionsanstalt anslutna befattningshavargrupperna.

Utskottet vill erinra, att frågan om en allmän revision av reglementet för statens pensionsanstalt länge varit aktuell. Denna fråga torde, såsom utskottet i fjol uttalade i sitt utlåtande nr 25 över en motion om sänkning av pensionsåldern för skogsvårdsstyrelsernas befattningshavare, inom en nära framtid komma att upptagas till behandling. Utskottet förutsätter, att i samband därmed de i motionerna berörda spörsmålen rörande vandringsrättarnas pensionsålder och avgångsskyldighet bliva föremål för omprövning. Vid sådant förhållande finner utskottet sig böra avstyrka bifall till motionerna och hemställer förty,

att förevarande motioner I: 121 och II: 192 samt II: 277 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 mars 1938.

På bankoutskottets vägnar:

HARALD ÅKERBERG.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar *Ehrnberg, Berling, Friggeråker**, *Bjurström**, *Nilsson* i Mölndal*, *Danielsson, Sundvik* och *von Horn**;

från a n d r a kammaren: herrar *Holmgren, Andersson* i Falkenberg*, *K. A. Westman**, *Gustavson* i Västerås, *Osberg, Svedman, Andersson* i Munkaljungby* och *Sundström* i Vikmanshyttan.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.